

Het bijbelse kernwoord ontslapen (jaasjan/ sjakab)

HET OUDE TESTAMENT

Onderstaande gegevens zijn verzameld uit Gesenius' Hebr. und Aram. Handwörterbuch; 16^e Aufl. 1915 en Abr. Trommius, Nederlandse Concor-dantie. Zie onder I.A.a.

I.A.a. Betekenis van de tekstgegevens

I. שָׁן nh.; aram. in שִׁנְתָּהּ, ܫܢܐ (Zengirli: שנה, Lidz. 291, b. a. m. suff. שִׁנְתָּהּ) Schlaf; ar. وَسِنٌ schlummern (wie hebr. נָוַם); ass. *šiltu* Schlaf; vgl. Hal., REJ 11 65.
Kal pf. שָׁן, שָׁנָה; impf. שֹׁן, i. p. שֹׁן, pl. לִישׁוֹן, cons. שִׁנְתָּהּ, שִׁנְתָּהּ; inf. לִישׁוֹן — einschlafen Gn 2 21. 41 5. Ps 3 6. 4 9. Pr 4 16, schlafen Jes 5 27. 1 K 19 5. Ez 34 25. Koh 5 11. Dicht. a) v. Untätigkeit, v. Gott Ps 44 24. 121 4. b) v. Tode Hi 3 13, שִׁן מֵת des Todes entschlafen Ps 13 4, שִׁן שִׁנְתָּהּ עַלְמָא zu ewigem Schläfe entschlafen Jer 51 39. 57.†
Pi. impf. m. suff. הִשְׁנִיחֵהוּ — einschläfern, m. d. acc. Ri 16 19.†
Derivv.: שִׁן I, שִׁנְתָּהּ.

1. Het Hebreeuwse werkwoord jaasjan (zie hiernaast wordt in het OT gebruikt voor:

a. Inslapen/ slapen; zo o.a. Gen.3:21 (God die een diepe slaap op Adam deed vallen en hij sliep); Ps.3:6: Ik lag neder en sliep. Zie verder: Spr. 4:16; Pred. 5:11; Jes. 5:24. Zo ook Richt.16:19: Delila die Simson op haar knieën laat inslapen.

b. Van God geldt, dat Hij niet slumert noch slaapt (Ps. 121:4)

c. In de dood ontslapen; zo Ps. 13:4

d. Een eeuwige slaap slapen (Jer. 51:39, 57)

2. Er is ook een ander Hebreeuws werkwoord, nl. sjakab dat de betekenis heeft van: in een diepe slaap vallen; vgl. Jona 1:5). In een aantal teksten wordt dit werkwoord ook gebruikt zoals boven aangegeven (onder c) ter aanduiding van het sterven, bijv. 2 Sam.7:12 (met uw vaders ontslapen). Vaak lezen we dit van de koningen van Israël, zoals David en Salomo (1Kon.2:10; 1 Kon.11:43).

Trommius verwijst tenslotte naar de eigennamen: Abía (2 Kron.14:1), Abiam, Achab (1 Kon. 22:40.), Achaz (2 Kon 16:20. 2 Kron.28:27), Asa (1 Kom. 15:24. 2 Kron. 16:13), Azária (2 Kon. 15:7), Báésa (1 Kon 16:6) David (1 Kon.. 2:10; 11:21; Hand. 13:30.), Hizkia (2 Kon. 20:21), Jehizkia (2 Kron.32:33.), Jehu (2 Kon.10:35), Jeróbeam (1 Kon. 14:20; 2 Kon. 14:29), Jóahaz (2 Kon.13:9.), Joas (2 Kon.13:13; 14:16.), Jójakim (2 Kon. 24:6.), Joram (2 Kon. 8:24.), Jósafat (1 Kon. 22: 51; 2 Kron. 21:1.), Jotham (2 Kon. 15:38; 2 Kron.27:9.), Manasse (2 Kon..21:18; 2 Kron. 33:20), Menáhém, Omri, Rehábeam (1 Kon. 14:31; 2 Kron.12:16.), .Sálomo (1 Kon. 11:43. 2 Kron.9:31, Uzzia (2 Kron. 26:23).

I.A.b Samenvatting + toepassing

1. In het OT is ons nog niet ten volle geopenbaard, wat we wel in het NT tegenkomen, nl. dat de kinderen van God de dood onder ogen mogen zien met het blijde vooruitzicht eeuwig bij de Heere te zijn. Psalmen als Ps.17 (maar blij vooruitzicht...) en Ps. 73 ('k Zal dan gedurig bij U zijn...) bezingen de trouw van God tot in de dood. Die zich in God geborgen weten, mogen weten, dat God hen in de hel (= het dodenrijk) niet verlaat (Ps. 16:10a). Zij hebben zeker nog geen helder inzicht in het leven na dit leven. We kunnen zeggen: zij mochten er in het geloof zeker van zijn, dat God het na hun sterven – hoe dan ook – met hen goed zou maken, waar Hij het in hun leven immers aan het goede en Gods genade niet had laten ontbreken. Daarom mogen zij het sterven ervaren zoals iemand na een lange werkdag vermoeid de ogen sluit en in slaap valt.

De goddelozen daarentegen zijn als lieden die dronken zijn gevoerd en een eeuwige slaap slapen (Jer. 31:39, 57). Van hen kan dus niet gezegd worden, dat er na hun sterven niets van hen blijft bestaan. Het is als een bestaan van een stomdronken man, een en al ellende.

2. Toch mag het ons opvallen, dat het sterven van Gods vromen in het OT niet zelden wordt aangeduid met het woord: inslapen. Zo onder meer in Ps. 13:4b, waar de dichter God bidt, dat Hij zijn ogen verlicht, opdat hij in de dood niet ontslapen. Dat woord ontslapen is op zijn minst een eufemistisch woord voor: uit dit leven heengaan, zoals een schip dat uit de haven vaart. Om daarna te ondervinden: bestemming bereikt. De uitvaart in de betekenis van een graflegging is slechts een ter aarde bestelling van het lichaam.

3. We moeten evenwel tegelijk bedenken, dat in Genesis 3 (het hoofdstuk van de zondeval) met de dood het oordeel van God over de ongehoorzaamheid van Adam en Eva wordt verkondigd. 'Indien gij van deze boom eet, zult gij de dood sterven (Gen.3:3vv). Dat heet dan de dood sterven. Er is dus geen enkele reden om de dood doodgewoon te vinden. De dood is onze aartsvijand.

De dood is een inbreuk in het schepselmatige bestaan van de mens, een verbreking van het beeld van God; een uiteenscheuren van ziel en lichaam. En omdat de zonde doorwerkt in het bestaan van de mens, blijft ook het woord van God gelden: Gij zult de dood sterven. Wie redt zijn ziel van 't graf? Wie is er die de slaap des doods niet eens zal slapen (Ps. 89 ber.)?

II. HET NIEUWE TESTAMENT

II.A. Het Griekse woord dat in het NT wordt gebruikt voor ontslapen is: *κοιμάομαι* (Engels: "to put to sleep").

II. A.a Tekstgegevens/ korte omschrijvingen (volgens Trommius)

- Vele lichamen der heiligen die ontslapen waren (Matth. 27:52)
- Als hij dat gezegd had, ontsliep hij (Hand 7: 60)
- Indien haar man ontslapen is (1 Kor.7:39)
- Sommigen ook zijn ontslapen (1 Kor.15:6)
- Verloren, die in Christus ontslapen zijn (1 Kor. 15:18)
- De eersteling geworden dergenen die ontslapen zijn (1 Kor.15:20)
- Wij zullen wel niet allen ontslapen (1 Kor.15:51)
- Onwetende - van degenen die ontslapen zijn (1 Thes.4:13)
- Degenen, die ontslapen zijn in Jezus (1 Thess.4:14)
- Niet voorkomen degenen, die ontslapen zijn (1 Thess.4:15)
- Van dien dag, dat de vaders ontslapen zijn (2 Petr. 3:4)

II.A.b Samenvatting + toepassing

1. We beginnen met een treffende beschrijving van wat het boven genoemde Griekse woord voor ontslapen in het NT inhoudt. Onder het Engelse woord Asleep (in het woordenboek ISBE in E-sword) lezen we:

'Slaap veronderstelt een navolgend ontwaken en als een symbool van sterven (inslapen) veronderstelt het een voortdurend en bewust leven aan gindse zijde van het graf ...Paulus spreekt van gelovigen die zijn heengegaan als die in slaap zijn gevallen (Kor.15:6, 18). Als

bewijs van de onsterfelijkheid van de ziel noemt hij de opgestane Christus: de eersteling van die ontslapen zijn. Van Lazarus en Stefanus, toen zij gestorven waren, wordt gezegd, dat zij in slaap zijn gevallen (Joh.11:11; Hand..7:60). Zo David en de oude patriarchen (Hand.13:36 : ontslapen en bij zijn vaderen gelegd ; 2 Petr.3:4).

De schoonste beschrijving van het sterven in menselijke taal en literatuur is Paulus' karakterisering van het sterven als: degenen ook die ontslapen zijn in Jezus (1Thess. 4:14). De King James vertaling heeft: *them also which sleep in Jesus* (zij die slapen in Jezus). ¹ Deze gezegende hoop heeft permanent gestalte gekregen in het leven en de geloofsbelijdenis en hymnologie van de christelijke kerk en is evenals in de hymne vaak gebruikt met zo'n troostrijk effect bij begrafenisdiensten van gelovigen: Ontslapen in Jezus! Slaap in vrede.' ²

2. Simeon in de tempel (we lezen niet, dat hij oud was) met het Kind Jezus in de armen bidt: 'Nu laat Gij, Heere, Uw dienstknecht gaan in vrede naar Uw Woord' (Luk.2:29). In het Grieks staat hier het woord *apoluoo*.³ Overigens wordt het Griekse woord *κοιμάομαι* in het NT gebruikt voor: inslapen/ uit het leven heengaan (zoals in het OT). Zo wordt dat ook gezegd van het inslapen van de heiligen, wier lichamen direct na Jezus' dood op Golgotha uit hun graven worden opgewekt (Matth. 27:52). Zo ook in Hand.7:60 (Stefanus). Vgl. ook 1 Kor.7:39 en 1 Kor.15:6.

3. We zouden ons kunnen afvragen, hoe het mogelijk is, dat zelfs van de (eerste) martelaar Stefanus wordt getuigd, dat hij is ontslapen. Is dát ontslapen, als een man die vol is van de heilige Geest, onder een regen van stenen vanwege de vijanden van het Evangelie sterft? Ja, dat was het. Want Stefanus had de hemelen geopend gezien en Jezus zien staan aan de rechterhand van God als Zijn Redder. Zo kon hij zelfs ook bidden voor hen die hem stenigden: 'Heere, reken hun deze zonde niet toe'. Zie Hand.7:54vv.

Zo'n sterven heet in het NT: ontslapen in Jezus/ Christus (1 Kor.15:18, 20). Met deze uitdrukking wordt duidelijk veel meer gezegd dan alleen, dat zij gestorven zijn. Er komt om zo te zeggen een dimensie bij. Zij die in het geloof in de Heiland zijn gestorven, zijn in de rij komen te staan van 'de eersteling dergenen die ontslapen zijn' (1 Kor.15:20) . Zie ook Ps. 16:10 en Hand.2:31.

¹ 'Gr.'koimaomai' = ontslapen, inslapen (tegenw.tijd; aldus de hss. die de voorkeur hebben; zie ook 1 Kor.11:30. O.a. de westerse tekst leest: Gr. 'kekoimèmenoi' (verleden tijd, zoals in vs.15) = die ingeslapen zijn.'Inslapen' voor sterven is een euphemisme (geen aanduiding van een slapen van de ziel in een soort 'tussentoestand'). Het woord is gebruikelijk in de Gr.literatuur al vanaf Homerus. Ook in Joodse en christelijke geschriften echter komen we dit euphemisme tegen: sterven = ontslapen. Vgl. Gen.47:30; Deut.31:16; 2 Sam.7:12; 1 Kon.2:10; Job 14:12v; Ps. 13:4; Jer .51:39v; Matth. 27:52; Joh.11:11vv; Hand. 7:60; 13:36; 1 Kor. 7:39; 11:30; 15:6, 18. In Dan.12:2 wordt een verband gelegd met de opstanding. Overigens is er in het OT een vage voorstelling van het leven na dit leven.' Zie mijn verklaring van 1 Thessalonicensen; Kampen 2000; blz.131 (noot 8). Robertson's Word Pictures in Bible Works zegt: ' Literally, through or by means of Jesus. It is amphibolous in position and can be taken either with 'that are fallen asleep in or through Jesus' vgl. 1 Kor.15:18 and probably correct or with 'through Jesus with God'.

² M. Henri schrijft: ' They sleep in Jesus. They are asleep, [1Th 4:13](#). They have *fallen asleep in Christ*, [1Co 15:18](#). Death does not annihilate them. It is but a sleep to them. It is their rest, and undisturbed rest.

³3. Dit Griekse woord betekent letterlijk: losmaken/ ontbinden, verlossen (o.a. van een zwangere vrouw), (laten) weggaan (bij echtscheiding), weggaan (vgl. Hand.28:25). Een stervende maakt a.h.w. de trossen aan de kade des levens los en vaart (de haven) uit.

In de laatstgenoemde tekst past Petrus het woord uit Ps. 16:10 toe op Christus. Zijn vlees heeft in het graf geen verderving gezien en Zijn ziel is in de hel (dood) niet verlaten geweest. God heeft over Hem gewaakt en hem opgewekt uit de dood. En daarin is Christus de 'eersteling' geworden van hen die ontslapen zijn.

Het Gr. woord voor eersteling ('aparchè') betekent: eerste handgeld, voorschot, koploper. Te denken is aan de eerstelingen van de oogst die door Israël aan God gewijd werden en waarin de gehele oogst als Godgewijd was gerepresenteerd (Lev. 23:9vv). Zie Rom. 8:23; 11:16; 16:5; 1 Kor. 16:15; 2 Thess. 2:13. Straks zullen de in Christus ontslapenen (Gr.'kekoimèmenoon'; vgl. 1 Kor. 15:6) weer uit hun graven opstaan uit kracht van de opgestane Christus. Zoals het op de grafsteen van onze lieve dochter staat: 'Als Hij verschijnt, roept Hij mijn naam, Marijke.' Dat geldt ook voor allen die in hun aardse leven Christus zijn gaan toebehoren en zijn ingeslapen in de zalige troost van het eeuwige leven in Zijn gemeenschap.

Op een vrijdenkerskerkhof ergens in Nederland staat te lezen: 'Maak u het leven goed en schoon; er is toch geen hiernamaals.' Maar er zijn ook graven in de wereld zoals ergens in Engeland, waarop geschreven staat:

'To be continued - wordt vervolgd.'

'Zalig zijn de doden die in de Heere sterven, van nu aan. Ja, zegt de Geest, opdat zij rusten mogen van hun arbeid; en hun werken volgen met hen. Vgl. Openb. 14:13.

4. In Paulus' eerste bief aan de gemeente van Thessalonica (hoofdstuk 4:13vv) gaat Paulus in op een probleem binnen deze jonge christengemeente. In de harten van velen was daar een sterk verlangen gaan leven naar de wederkomst van de Heere Jezus. Had Paulus zelf zijn gemeente niet op het hart gebonden om uit te zien naar de spoedige komst van hun Zaligmaker? ⁴ Maar helaas, intussen stierven er gemeenteleden. Zij zouden die spoedige wederkomst, naar men meende, dus niet meemaken. Maar wat schrijft de apostel dan in zijn brief? Hij wil de gemeente niet onkundig laten van het lot van hen die ontslapen zijn (1 Thess.4:13). Als Jezus

komt, zullen juist zij als eersten uit hun graf opstaan. Jezus zal die ontslapenen met Zich meebrengen (1 Thess.4:14). Dat zal gebeuren voor de ogen van hen die dan nog leven. En dan zullen ook de nog levenden aan de beurt komen. Zij zullen te zamen met hen opgenomen worden in de wolken, de Heere tegemoet, in de lucht (1 Thess.4:17). Een ondoorgrondelijk geheim. Een ware hartversterking voor allen die in weerwil van alle spotters en twijfelaars met heimwee uit blijven zien naar hun Heere en Heiland. Maranatha, komt spoedig, Heere Jezus.⁵

4

In 1 Kor. 15:51 schrijft Paulus: Wij zullen wel niet allen ontslapen. M.a.w. Paulus zelf hield er ernstig rekening mee, dat hij en zijn gemeenten de wederkomst des Heeren zouden meemaken.

⁵ Zie de voordracht/ bijbels kernwoord paradijs in mijn website. Op de afbeelding: Maria Magdalena die de opgestane Jezus wil vasthouden. Maar Hij is op weg naar het Vaderhuis, haar en ons ten goede.

Welkom aan alle pelgrims op aarde in het paradijs. 'Daar ligt Jezus' Koninkrijk dus: aan gindse zijde van het graf. In het rijk der heerlijkheid bij Zijn Vader in het hiernamaals. In de volzalige gemeenschap met alle heiligen rondom de troon van God. En het diepste geheim daarvan ligt in twee woorden van Jezus, gesproken tot een moordenaar naast Hem op Golgotha aan het kruis: 'met Mij'. Met Hem die het eeuwige leven heeft verworven door Zijn dood.⁶

EXCURS

Volgens het Oudgriekse geloof leiden de zielen van gestorvenen in de hades (onderwereld voor de doden) een schaduwachtig bestaan. Sommigen ondergingen in het onderste gedeelte ervan - de Tartarus - zware straffen. Zo moest bijv. de listige bedrieger Sisyphus een zwaar rotsblok tegen een steile berghelling opwentelen, dat telkens, als hij bijna de top bereikte, weer naar beneden rolde, waarna hij opnieuw moest beginnen. Anderen daarentegen, speciale gunstelingen van de goden mochten genieten op de eilanden der gelukzaligen (het Elysium; in het uiterste Westen gedacht) met hun eeuwige lente zonder enig leed.

In de tijd van Paulus waren er filosofen van het type dat Paulus op de Areopagus te Athene ontmoette, Stoïcijnen die leerden, dat er na de wereldbrand een nieuwe wereld zou komen. Voor de menselijke ziel echter was er weinig toekomst. Anderen als de Epicuristen meenden, dat de atomen van de menselijke ziel zich na de dood verspreidden in de atmosfeer en daarna ophielden te bestaan. Zij banden elke hoop of vrees voor een hiernamaals uit, door te zeggen: 'Zolang wij bestaan, is de dood er niet, en als de dood er is, bestaan wij niet meer.' In mysteriereligies was nog wel sprake van enig geloof in onsterfelijkheid (deel krijgen aan de goddelijke natuur).

⁶ In deze voordracht is gebruik gemaakt van 1. Gesenius' *Hebr. und Aram. Handwörterbuch*; 16^e Aufl. 1915, s.v. jaasjan/ sjakab; 2. Trommius' *concordantie*, s.v. ontslapen. 3. Robertson's *Word Pictures in Bible Works*; 4. *Woordenboek ISBE = Internat. Standard Bible Encyclopedie*, s.v. Asleep in E-sword; verschillende commentaren.